

მოდა როგორც სოციალურ-კულტურული ფენომენი

(ეთიუდი 2012)

არსებობს აზრი, რომ საბჭოთა საქართველოში, როგორც ტოტალიტარული სახელმწიფოს ნაწილში, მოდა თანამედროვე გაგებით არ არსებობდა. საბჭოთა საქართველო, როგორც მთელი საბჭოთა კავშირი, არ იყო ჩართული ტანსაცმლის მოდის შექმნის მსოფლიო პროცესში. თუმცა, ვფიქრობ, ასეთი ერთმნიშვნელოვანი მიდგომა ამ პრობლემისადმი არამართლზომიერია. რაც არ უნდა პარადოქსულად ჟღერდეს, საბჭოთა მოდა არასდროს ყოფილა სრულიად იზოლირებული და დამოკიდებული იყო იმავე სოციალურ-კულტურულ პროცესებზე, რომლებიც მიმდინარეობდა მთელ მსოფლიოში. ასევე უფლება აქვს იმ მოსაზრებასაც, რომ მოდა საბჭოთა საქართველოში, მართალია სპეციფიკურ პირობებში, მაინც ფუნქციონირებდა და მსოფლიო ტენდენციების გავლენა შეიმჩნეოდა საბჭოთა ქართულ მოდაზე. თუმცა, ეს გავლენა იყო ირიბი და ექვემდებარებოდა საბჭოთა იდეოლოგიის წნეხს. საქართველო, როგორც აღვნიშნეთ, უმეტეს წილად გამოდიოდა, როგორც დასავლური მოდის იდეების დამამუშავებელი, უფრო ზუსტად, გადამამუშავებელი, საბჭოთა იდეოლოგიის ჭრილში.

ქართული მოდის ისტორია უკავშირდება დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიას. ეს თეზისი მართებულია არა მარტო იმიტომ, რომ ახალი ქვეყანა, რა თქმა უნდა, ყოველთვის ქმნის საკუთარ მოდას. უბრალოდ საბჭოთა ქართულ მოდას ჰქონდა სულ სხვა მიზნები და, შესაბამისად, საზოგადოებაში ფუნქციონირების აბსოლუტურად სხვა მოდელი - პოლიტიკური რეჟიმი თავის დაღს ასვამდა ტანსაცმლის ტარების პრაქტიკასაც. პოსტსაბჭოთა საქართველოში მსოფლიოსაგან მონყვეტილ ჩვენს ქვეყანაში შემოიჭრა თავისუფლების სიო. ინფორმაციული ვაკუუმი სწრაფად ივსებოდა. მდგომარეობა პრინციპულად იცვლებოდა ... ქართულმა მოდამ მიაღწია სრულ რეაბილიტაციას და განთავისუფლდა. იგი უკვე აღარ იყო აკრძალული და მიუწვდომელი. საზღვრების გახსნის შემდეგ ქვეყანა აივსო ყველანაირი დასავლური სიახლეების, მათ შორის, რა თქმა უნდა, მოდის ნაკადებით.

ისეთი მრავალნაზნაგოვანი სოციალურ-კულტურული ფენომენი როგორცაა მოდა ადამიანთა უმრავლესობისთვის ასოცირდება დროის პატარა მონაკვეთში გაბატონებულ ჩაცმის მანერასთან, ან კულტურის გარეგნული ფორმების ერთი ეტალონის მეორით ჩანაცვლებასთან. თუმცა, დღეისათვის მოდის ფენომენის ამგვარი გააზრება ძალიან ვიწრო და არასრულყოფილია. დღევანდელი მოდა არ იფარგლება მხოლოდ ტანსაცმლით ან კულტურის გარეგნული ფორმებით. იგი შეჭრილია ადამიანის ცხოვრების ყველა სფეროში, მსჭვალავს მოვლენათა უფართოეს წრეს: ეკონომიკას, პოლიტიკას, მეცნიერებას, მუსიკალურ და ლიტერატურულ მიმდინარეობებს ... , თავისი გავლენის ქვეშ აქცევს ადამიანის ცხოვრების როგორც ყოფით, ასევე მენტალურ სფეროს. ამგვარად მოდა ადამიანის ცხოვრების წესის განუყოფელი ნაწილია. ამიტომ, განსაზღვრავს რა თავის ადგილს

საზოგადოებრივი ურთიერთობების სისტემაში, თანამოქმედების ფორმას ინდივიდთა სხვადასხვა ჯგუფებთან, ადამიანი იძულებულია დაემორჩილოს მოდის მიერ დანესებულ ნორმებს, რომლებიც არსებობს საზოგადოებაში და, რომლებიც, რა თქმა უნდა, ასევე ვრცელდება ტანისამოსის სხვადასხვა სახეობაზე. შეიძლება ასე ითქვას: მოდა ითავსებს სოციალურ-კულტურული ტრანსფორმაციების ინდიკატორის ფუნქციას; ამავდროულად, მოდა არის ის ენა, რომლითაც ყოველი კულტურა „საუბრობს“ საკუთარ თავზე; მოდა საზოგადოების ცხოვრებაში მიმდინარე ცვლილებების ადეკვატური რეპრეზენტაციაა.

დღეისათვის არსებული მოდის მრავალი განსაზღვრება თითქოს სრულად მოიცავს მოდის ფენომენის შინაარსს. მაგრამ, კარგად თუ დავაკვირდით, აღმოვაჩინოთ - არც ერთი განმარტება არ არის ამომწურავი. მაგალითად, დღევანდელი მოდისათვის დამახასიათებელია, რომ იგი არც ისე ხშირად ჩნდება საზოგადოებაში გაბატონებული გემოვნების ზეგავლენით. პირიქით, უმეტეს შემთხვევაში მოდა წარმოადგენს პროტესტს მის მიმართ.

არსებობს მოსაზრება, რომ სტატიკურ, დახურულ საზოგადოებაში მკაცრად ფიქსირებულ იერარქიის პირობებში მოდა მკაცრად არის შეზღუდული, ან საერთოდ არ არსებობს, რადგან არ ხდება ინდივიდებისა და კულტურული ნიმუშების თავისუფალი გაცვლა-გამოცვლა. (შენიშვნის სახით აქვე უნდა ითქვას, რომ მეცნიერულ ლიტერატურაში მოდა, ზოგადად, განიხილება, როგორც ღია, თავისუფალი, დემოკრატიული საზოგადოების ატრიბუტი. ამ დებულების მიმართ მკვლევართა შორის აზრთა სხვაობა არ არის. მაგრამ საყურადღებოა პოზიცია, რომელიც მიიჩნევს, რომ მოდის ადგილის საკითხი დახურულ, მკაცრად რეგულირებად სოციალურ ერთობებში ჯერ კიდევ ღია რჩება). ასეა თუ ისე, დღეისათვის ერთიანი კანონზომიერება, რომელიც მოდის ცვლილებებს განაპირობებდა, არ არსებობს.

თეორიის არასაკმარისი სისტემურობის პირობებში მოდის განმარტების პრობლემა უფრო ხელშესახები ხდება. ვფიქრობთ, ამის მიზეზი უნდა ვეძებოთ მის განსხვავებულ გააზრებაში სოციალურ, პოლიტიკურ, ეკონომიურ, ფილოსოფიურ, ესთეტიკურ კონტექსტებში. ტერმინი „მოდა“ სხვადასხვა კონტექსტში ერთნაირად არ აღნიშნავს მას, რასაც ჩვენ ვართ მიჩვეულნი. ამიტომ შემოვიფარგლებით არსებული ზოგადი განმარტებით და ვიტყვი, რომ - მოდაში ჩვეულებრივად იგულისხმება გარკვეული გემოვნების ხანმოკლე ბატონობა ადამიანთა ცხოვრებისა და კულტურის რომელიმე სფეროში ან ახლის არსებობა ადამიანთა მოღვაწეობის სხვადასხვა დარგში.

მოდას, როგორც სოციალურ-კულტურულ მოვლენას, სოციალური რეგულაციის მექანიზმს, უპირატესი მნიშვნელობა მიენიჭა XX საუკუნის მეორე ნახევრიდან. ამ პერიოდიდანაა მოდა მოიაზრება როგორც იდეოლოგია. იგი მჭიდრო კავშირში განიხილება თანამედროვე საზოგადოების განვითარების მთავარ ფასეულობებთან და ტენდენციებთან, ვინაიდან მოდის რთული ბუნება ვითარდება საზოგადოების დინამიკასთან ერთად,.

ნიშანდობლივია, რომ პოსტმდერნისტულ ხანაში მოდა განიხილება არა საზოგადოების კლასობრივ სტრუქტურასთან მიმართებაში, არამედ სხვადასხვა იდენტობების (გენდერულ, ასაკობრივ, სუბკულტურულსა და სხვ.) ჭრილში.